

Szociálpolitika
Komplex záróvizsga tételsorok, 2018 –
egyetemi osztatlan képzésben résztvevők részére
(„A” + „B” tételsorok + Foglalkoztatáspolitikai specializáció irodalomjegyzékkel)

**„A”
témakörök**

1. A társadalompolitika és a szociálpolitika változó viszonya a többi alrendszerhez
2. A szükségletek fogalma, típusai, hierarchiájuk. A szociálpolitika szerepe, hatóköre a szükségletek kielégítésében.
3. Társadalmi újratermelés és társadalompolitika
4. Értékek és alapelvek a szociálpolitikában
5. A jóléti redisztribúció fogalma, működése, forrásai. Speciális magyar sajátosságok bemutatása.
6. Társadalmi változások és a magyar szociálpolitika válaszai a rendszerváltás után.
7. Szegénység – szegénypolitika
8. Foglalkoztatáspolitikai, munkanélküliség, s az ezzel járó társadalmi kirekesztődés
9. Családpolitika és népesedéspolitika. A gyermekes családok helyzete a mai Magyarországon.
10. Időskorúak a magyar társadalomban. Az időskorúak szociális problémái. Az időskorúakat célzó ellátások.
11. A jóléti állam kialakulása, főbb típusai

12. A szociálpolitika és a szociális biztonság értelmezése
13. A szociálpolitika intézményei és eszközei.
14. A személyes szociális szolgáltatások rendszere a szociális törvényben.
15. A pénzbeni és természetbeni gyermekjóléti ellátások.
16. A jóléti pluralizmus.
17. A harmadik szektor szerepe, lehetőségei a szociális szektorban.
18. A jóléti állam válsága, átalakulásának főbb irányai Nyugat-Európában
19. Társadalom és szociálpolitika a harmadik évezred elején
20. A magyar szociálpolitika aktuális kérdései
21. A magyar szociális ellátórendszer reformja
22. Az önkormányzatok szerepe a szociálpolitikai rendszerek formálásában
23. Társadalmi biztonság- szociális biztonsági rendszerek
24. A szociálpolitika és az Európai integráció
25. A szociálpolitika nemzetközi színtere

„B” témakörök

1. A társadalmi szerkezet alapfogalmai, vizsgálatának elméleti kérdései, a társadalomszerkezet változásának nemzetközi tendenciái. Magyarország társadalmi szerkezete.
2. A társadalmi mobilitás és vándorlás jelenségei. A társadalmi mobilitás alapfogalmai. Ingázás, vándorlás, nemzetközi migráció. A mobilitásra és vándorlásra vonatkozó elméletek. A mobilitás és vándorlás nemzetközi és hazai tendenciái.
3. Demográfiai rétegződés a társadalomban. A demográfiai csoportok elkülönítésének elmélete és főbb módszerei. A nők és férfiak eltérő helyzete a társadalomban. Fiatalok és idősök helyzetének alakulása, nemzetközi és hazai tendenciák.
4. A gazdaság, mint a társadalom alrendszere. A gazdaságra, mint társadalmi alrendszerre vonatkozó főbb elméletek. A gazdasági rendszer fejlődésének nemzetközi tendenciái. A magyar gazdaság társadalmi jelenségei.
5. A deviáns viselkedés szociológiája. A devianciák keletkezésére vonatkozó elméletek. A főbb devianciák (öngyilkosság, bűnözés, alkoholizmus, kábítószer-fogyasztás, pszichés betegségek) alakulásának nemzetközi és hazai tendenciái. A társadalompolitika lehetőségei és korlátai.
6. Értékek, alapelvek, etikai kérdések a szociális munkában.: az értékek fogalma, a szociális munka értékei, döntések és preferenciák. Értékek és szakmai etika, az etikai kódex szerepe, etikai dilemmák.
7. A gyermeki jogok alakulása. A gyermekjóléti és gyermekvédelmi intézményrendszer jogi szabályozása, az átalakulás főbb jellemzői. A beavatkozás dilemmái: gyermeki érdekek - szülői érdekek. Nevelőszülőség, örökbefogadás, az intézményes nevelés főbb kérdései.
8. A szociális ellátórendszer jogszabályi környezete (1993. évi III. tv.), a szociális alap- és szakellátások típusai. A szociális adminisztráció főbb kérdései.
9. A szociális támogatások lehetséges formái. A szociális támogatások és – intézmények finanszírozása.

10. A családsegítés intézményrendszere, a családsegítő szolgálat alapvető feladatai, a szolgáltatásokban alkalmazott módszerek és eszközök.
11. A szociális esetmunka főbb modelljei (problémamegoldó- és krízisintervenciós modell). Konfliktuskezelés és mediáció az esetmunkában.
12. A közösségi szociális munka alapvető modelljei (közösségfejlesztés, közösségi akció és közösségi tervezés). Érdekérvényesítési módszerek a szociális munkában.
13. A csoportokkal végzett szociális munka alapvető jellemzői, a munkaforma alkalmazási lehetőségei.
14. Kisebbségi lét Magyarországon. A cigányság élet- és munkakörülményei a rendszerváltás előtt és után.
15. Speciális igényű társadalmi csoportok helyzete Magyarországon.

Kötelező olvasmányok az „A” témakörökhöz

- Andorka Rudolf – Spéder Zsolt: *A szegénység Magyarországon 1992-1995*. Esély 1996/4
- Atkinson, Tony: Társadalmi kirekesztődés, szegénység és munkanélküliség. Esély 1998/4
- Barr, N.(szerk): *Munkaerőpiac és szociálpolitika Közép- és Kelet-Európában*. HRSZE 1995. 229-305.
- Bourdieu, Pierre: Rekonverziós stratégiák. In.: A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése Gondolat Kiadó 1978. 350-378. old
- Bujalos I.-Nyilas M. szerk: *Az új jobboldal és a jóléti állam* HRSZE-ELTE Szociológiai Intézet és a Szociálpolitika Tanszék, Budapest, 1996.
- Castel, R.: *A bérmunka társadalma* Esély 1996/3
- Castel, R.: *A nélkülözéstől a kivetettséig – a „kiilleszkedés” pokoljárása*. Esély 1993/3
- Castel, R: A szociális kérdés alakváltozásai. A Szociálpolitikai Értesítő Könyvtára, Budapest 1988, 349-417. old.
- Charles, Susan – Webb, Adrian: Szociálpolitika gazdasági megközelítésben. T-Twins Budapest. 1996. 18-29. old.
- Darvas Ágnes-Tausz Katalin: *Gyermekszegénység és családtámogatások*. Szociálpolitikai megoldások a volt szocialista országokban Eszmelet 49. sz. 2001.
<http://eszmelet.tripod.com/49/darvas49.html>
- Darvas Ágnes –Mózer Péter: *Kit támogassunk?* 2004/6
- Espig-Andersen,G: *Mi a jóléti állam?* In:Ferge Zsuzsa-Lévai Katalin szerk. A jóléti állam ELTE Szociológiai Intézet – T-Twins Kiadó, Budapest. 1991. 116-134. old.
- Ferge Zsuzsa: *A magyar segélyezési rendszer reformja* Esély 1995/6, 1996/1, 1996/2
- Ferge Zsuzsa: *Ellenálló egyenlőtlenségek* Esély 2005/4
- Ferge Zsuzsa: *Elszabaduló egyenlőtlenségek* HRSZE, 2000 113-134, 135-251. old.
- Ferge Zsuzsa: *És mi lesz , ha nem lesz?* Tanulmányok az államról a 20. század végén Helikon, Koridor Kiadó, 1997. 145-172. old.
- Ferge Zsuzsa: *A magyar nyugdíjreform édesbús története*. In: Elszabaduló egyenlőtlenségek. szerk. Ferge Zsuzsa. Hilscher Rezső Egyesület, Budapest 2000. 332-355.
- Ferge Zsuzsa: *Szociális törvénykezés a rendszerváltás óta*. Esély, 1998/3.
- Ferge Zsuzsa: Társadalmi újratermelés és társadalompolitika. Közgazdasági és Jogi Kiadó Bp. 1982, 191-211. old.

Glennester, Howard: *A vegyes finanszírozás típusai*. Esély 1991/3

Gyulavári Tamás szerk.: *Az Európai Unió szociális dimenziója*. Szociális és Családügyi Minisztérium Budapest 2000

Juhász Gábor: *A szociális biztonsághoz való jog társadalmi újrászabályozása elé*
Esély 1995/3

Kertesi Gábor: *Cigány foglalkoztatás a rendszerváltás előtt és után*. Esély 1995/4

Krémer Balázs: *Uniós politikák és nemzeti Akciótervek a szegénység és a társadalmi kirekesztettség elleni küzdelemre*
Ministerelnöki Hivatal, Stratégiai Elemző Központ, Budapest 2003. 1-105.

Kemény István: *Szegények, munkanélküliek, cigányok, versenyképtelenek*. Esély 2003/266-74.

Nagy Gyula: *Munkanélküli segélyezés Magyarországon a kilencvenes években*.
Közgazdasági Szemle, 2000. október 799-816.

Szegénység Magyarországon. INFO-TÁRSADALOMTUDOMÁNY 54.

Tóth István György: *A jóléti rendszer az átmenet időszakában*. Közgazdasági Szemle 1994 /4.

Müller, Katharina: *A magyar nyugdíjreform politikai gazdaságtana*. In: Augusztinovics Mária szerk.: *Körkép reform után. Tanulmányok a nyugdíjrendszerről*. Közgazdasági Szemle Alapítvány Budapest, 2000 51-83. old.

Pongrácz Tiborné-S.Molnár Edit: *A gyermekvállalási magatartásalakulása*. In.: *Szerepváltozások Jelentés a nők helyzetéről 1997*. Szerk. Lévai Katalin és Tóth István György, TÁRKI és a Munkaügyi Minisztérium Egyenlő Esélyek Titkársága

Sen, Amartya: *Az egyéni szabadság, mint társadalmi elkötelezettség*. Esély 1992/2

Spéder Zsolt: *Tartós szegénység*. In: *A szegénység változó arcai*. Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság- Századvég Kiadó Budapest 2002, 98-124.

Szalai Júlia: *A jóléti fogda* Esély 2004/6, 2005/1

Szalai Júlia: *A társadalmi kirekesztődés egyes kérdései az ezredforduló Magyarországon*
Szociológiai Szemle 2002/4 34-50. <http://www.mtapi.hu/mszt/20024>

Zimmermann, Susanne: *A család bálványától a piac bálványáig*
Eszmélet 33. <http://members.tripod.com/eszmelet/33/zimmermann33.html>

Minden tétel esetében kérjük, hogy a témát komplex módon, szociológiai, jogi és közgazdasági aspektust is figyelembe véve tárgyalja a jelölt. Elvárás továbbá, hogy ismerje a legfontosabb irodalmakat és társadalomstatisztikai adatokat a témára vonatkozóan.

Dr. Csoba Judit – Czibere Ibolya

Foglalkoztatáspolitikai specializáció

1. Elemezze, milyen okokra vezethetők vissza napjaink munkaerőpiacának egyensúlyzavarai!
 - a. Mutassa be a munkanélküliség kialakulásának gazdasági, társadalmi hátterét! Foglalja össze, hogy ennek milyen társadalmi következményeivel kell számolnunk napjainkban!
 - b. Milyen elemzési módszereket és indikátorokat alkalmazna a munkaerőpiac térbeli és időbeli változásainak leírásakor?
 - *Hans-Peter Martin-Harald Schumann: A globalizáció csapdája*
Perfekt Kiadó, Budapest, 1998, 9-24., 271-313. old.
 - *Csoba Judit: A tisztességes munka*
A teljes foglalkoztatás a 21. század esélye vagy utópiája?
L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2010, 75-93. old.
 - *Gábor R. István: Foglalkoztatási helyzet és foglalkoztatáspolitikai célok.*
Munkaügyi Szemle, 2006., 1. sz., 26-30. o.
 - *David C. Korten: Tőkés társaságok világuralma*
Kapu, Budapest, 1996
 - *Ulicska László: A munkanélküliség feltalálása Magyarországon*
Korall, 2001 ősz-tél, 37-48.o.
 - *Soros Gy.: A globális kapitalizmus válsága*
Scolar Kiadó, Budapest, 1999
 - *Thompson, E. P.: Az idő, a munkafegyelem és az ipari kapitalizmus*
In: Időben élni. Történeti-szociológiai tanulmányok.
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990
2. Elemezze a társadalmi egyenlőtlenségek és a munkaerő-piaci státus összefüggéseit!
 - a. Mutassa be a hátrányos helyzetű munkaerő-piaci státusú csoportokat! Jellemezze hátrányuk kialakulásának okait, lehetséges következményeit! Elemezze az idősebb munkavállalók munkaerő-piaci helyzetének sajátosságait! Fejtse ki, milyen változások figyelhetők meg a fiatalok munkára történő szocializációjában az elmúlt évtizedekben!
 - b. Elemezzen néhány, az Európai Unió országában bevált, az elemzett célcsoportok integrálását segítő „best practice” programot! Foglalja össze, milyen integrációs programok alakultak ki Magyarországon a speciális célcsoportok foglalkoztatási problémáinak megoldására!
 - *Juhász Ferenc: A munkaképesség véleményezésének gyakorlata*
In: Fazekas Károly-Cseres Gergely Zsombor- Scharle Ágota:
Munkaerőpiaci tükrök 2007, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest, 2007, 101-102. old.
 - *Gábor R. István: „Reményvesztett dolgozók” – a munkaerőpiac számkivetettjei?*
Gál Róbert Iván - Szántó Zoltán (szerk.): Cselekvéstudomány és társadalomkutatás.
In memoriam Csontos László. Közgazdasági Szemle Alapítvány, 2003, 411-420.

- *Lelkes Orsolya-Scharle Ágota: Miért inaktív az 50 éves magyar férfiak egyharmada? A gazdasági aktivitás és a jóléti ellátások összefüggéséről. In: Társadalmi Riport 2004, TÁRKI, Budapest, 2004, 242-259. old.*
 - *Radó, P.: Oktatási egyenlőtlenségek Magyarországon. Esély 2007/4., 24-36. o.*
 - *Wim Kok: Jobs, jobs, jobs - creating more jobs in Europe European Communities, Brussels, 2004*
3. Vázzon a szociálpolitika lehetőségeit és nehézségeit a tartósan munka nélkül lévő, jóléti ellátásra szoruló célcsoport körében!
- a. Fejtse ki, mi az oka a tartósan munka nélkül lévő csoportok magas arányának hazánkban! Mutassa be e csoport jellemzőit, a tartós munkanélküliség következményeit!
 - b. Mutasson be hazai és nemzetközi példákat e csoport munkaerő-piaci integrációjának kísérleteire és eszközeire! Elemezze ezeket a példákat: milyen szükségletek kielégítését célozták, s milyen hatékonysággal valósultak meg!
- *Csoba Judit (szerk.): A peremhelyzetű társadalmi csoportok munkaerő-piaci és társadalmi integrációja Tankönyv, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2009, 410. o. http://www.szocioteka.hu/files/szocioteka_konyv_nyomdai.pdf*
 - *Neil Gilbert: Szolgáltatásból társadalmi ellenőrzés: a jóléti reform hatásai a szociális munkások szakmai gyakorlatára az Egyesült Államokban. Esély, 1998/6., 85-97. old.*
 - *Dávid, J.: A munkaerő-piaci igények és a szakképzési rendszer közelítése. Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest, 2005*
4. Mutassa be a munkanélküliek jövedelem-támogatásának formáit hazai és nemzetközi viszonylatban!
- a. Ismertesse a támogatás alkalmazásakor mérlegelendő megfontolásokat! Milyen nemzetközi trendek jellemzőek az utóbbi 20 évben? Jellemezze a feltételekhez kötött jóléti ellátás előnyeit, hátrányait!
 - b. Tervezzon egy tetszőlegesen választott célcsoport számára a szükségleteknek megfelelő integrációs projektet!
- *Bódis L. – Galasi P. – Micklewright, J. – Nagy Gy.: Munkanélküli ellátás és hatásvizsgálatai Magyarországon. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, KTI könyvek 3., Budapest, 2005*
 - *Galasi P. – Nagy Gy.: „A munkanélküli-ellátás változásainak hatása a munkanélküliek segélyezésére és elhelyezkedésére.” *Közgazdasági Szemle* 2003/7-8., 608-634. o.*
 - *Kollányi Zsófia (szerk.): A hal és a háló. Segélyezés és munka Európa országaiban. 2008. július, <http://www.demos.hu/Letoltes>*
 - *Ónodi Irén: Az Európai Foglalkoztatási Stratégia *Munkaügyi Szemle* 2003/11., 22-24. o.*

5. A szociálpolitika és a foglalkoztatáspolitikai kölcsönhatása. Megéri-e dolgozni?
- Mutassa be az adórendszer és a foglalkoztatás kölcsönhatásait, a speciális munkavállalói csoportok foglalkoztatási pozícióit javító keresletélénkítő politikákat, fiskális intézkedéseket! Elemezze a minimálbér, valamint a munkát terhelő adók, járulékok és foglalkoztatási támogatások hatását a munkaerő-piaci és foglalkoztatási viszonyok alakulására! A bérezési, ösztönzési rendszerek és a teljesítményértékelés lehetőségei és korlátai.
 - Az önbevallásos vizsgálatok során melyek azok a legelterjedtebb kérdezési formák, amelyekkel a munkaképességet és a munkavállalási hajlandóságot mérhetjük? Melyek az alkalmazott eszközök előnyei és hátrányai?
- Galasi P.: *Munkanélküliek álláskeresői magatartása. Közgazdasági Szemle, XLIII. évf., 1996. szeptember, 805-815. o.*
 - Kézdi G.: *Az aktív foglalkoztatáspolitikai programok hatásvizsgálatának módszertani kérdései. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP., 2004/2., Budapest*
 - Tóth István György (2005): *Jövedelemeloszlás. A gazdasági rendszerváltástól az uniós csatlakozásig. Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság - Századvég Kiadó, Budapest, 2005*
6. Mutassa be, hogy a szociálpolitika és a foglalkoztatáspolitikai hogyan lehet a GDP növekedésében és a versenyképesség erősödésében „produktív ágens”!
- Segélyek, támogatások, átképzési formák és ezek hatékonysága. Elemezze a munkaerő-gazdálkodás elemeit és szerepváltozásait a fejlett országok és Magyarország esetében!
 - Mutassa be a legjellemzőbb aktív munkaerő-piaci eszközöket és az azok hatásának vizsgálatára szolgáló módszereket! Melyek a kísérleti és kontrollcsoport kialakításának módszerei?
- Frey Mária: *Munkahelyteremtés a munkaerőpiac fő áramlatán kívül. OFA, Budapest, 1997, 1-39. old.*
 - Frey Mária: *Az aktív munkaerő-piaci eszközök működésének értékelése 2001-2006 között és változásai 2007-ben. In: Fazekas Károly-Cseres-Gergely Zsombor- Scharle Ágota: Munkaerőpiaci tükrök 2007, MTA Közgazdaságtudományi Intézet - Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest, 2007, 136-171. old.*
 - Scharle Á.: *Foglalkoztatás, intézményrendszer és foglalkoztatáspolitikai In: Kolosi T.-Tóth István Gy. (szerk.): Társadalmi Riport 2008, TÁRKI, Budapest, 2008, 257-290. o.*
 - Scharle Á.: *Nőhet-e a foglalkoztatás, ha nem nő a gazdaság? Esély 2008/2., 15-26.*
 - Bódis L. - Galasi P. - Micklewright, J. - Nagy Gy.: *Munkanélküli ellátás és hatásvizsgálatai Magyarországon. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 2005, KTI könyvek 3.*

7. Jellemezze a szociális és foglalkoztatási problémák földrajzi meghatározottságait, területi egyenlőtlenségeit!
- a. Elemezze a lokális munkaerő-piaci programok feltételrendszerét, szereplőit, lehetséges célkitűzéseit! Mutasson be „komplex” gazdasági, foglalkoztatási és szociális fejlesztési programokat, integrált jóléti rendszer-típusokat!
 - b. Mutassa be a lokális munkaerő-piaci projektek fejlesztésének főbb elemeit! Készítsen projektvázlatot egy, a bizottság által választott, területi hátrányokat tartalmazó probléma megoldására!
- *Csoba Judit -Frey Mária - G.Fekete Éva - Lévai Márta -Soltész Anikó: Szociális gazdaság kézikönyv, Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest, 2007*
http://www.szocialisgazdasag.hu/sites/default/files/dokumentumtar/szoc_gazd_kezi_konyv.pdf
 - *Györgyi Zoltán-Mártonfi György: Vissza a munkaerőpiacra. A tranzit foglalkoztatási program tapasztalatai.*
In.: Tíz év a foglalkoztatáspolitikai szolgálatában OFA 2002 67-109. old.
 - *Szoboszlai Zsolt (szerk): Szociális földprogramok. Egy aktív szociálpolitikai modell eredményei –1992-2000.*
Esély Szociális Közalapítvány, Szolnok, 2001, 15-51. old.
 - *Tóth J.: A felnőttképzés szerepe a helyi gazdaságfejlesztésben.*
Tudásmenedzsment 2007, 8/2. 16-20. o.
8. Az aktivizálás és dinamizálás eszközei az önkormányzati foglalkoztatáspolitikában.
- a. Melyek az önkormányzati szintű szociális kötelezettségek rendszerében a tartósan inaktív személyeket érintő legfontosabb ellátások? Jellemezze a közfoglalkoztatás rendszerét!
 - b. Mutassa be, milyen elemei vannak egy közfoglalkoztatási tervnek!
- *Csoba Judit - Diebel Andrea.- Krémer Balázs: Munkaerőpiaci változások, leszakadó társadalmi csoportok.*
In Csoba J: (szerk): A peremhelyzetű társadalmi csoportok munkaerő-piaci és társadalmi integrációja. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2009, 11-73. o.
 - *Csoba Judit: „Segély helyett munka.” A közfoglalkoztatás formái és sajátosságai.*
Szociológiai Szemle 2010/20. (1) 26-52. o.
 - *Fazekas Károly: Az aktív korú állástalanok rendszeres szociális segélyezésével és közcélú foglalkoztatásával kapcsolatos önkormányzati tapasztalatok. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP. 2001/9.*
 - *Borbély-Pecze Tibor Bors: Aktív korú inaktívak mobilizálása. Esetszintű együttműködés az önkormányzati szociális rendszerek és az állami foglalkoztatási szolgálatok között néhány OECD-ország gyakorlatában. Esély 2008/4., 53-77. o.*